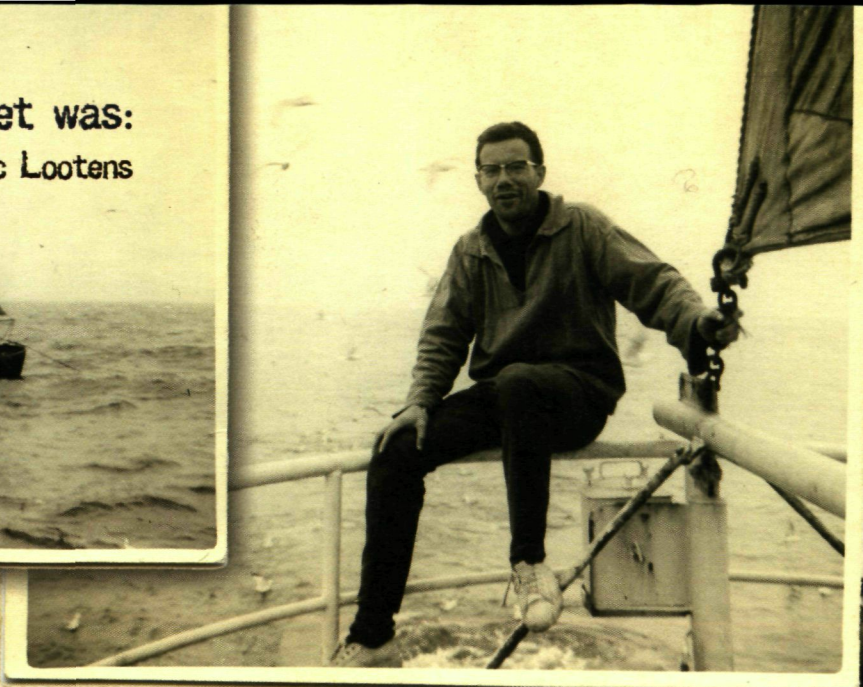

Het leven zoals het was:
Uit het archief van Marc Lootens

Sociologie

De visserij... 42 jaar geleden

Marc Lootens (°20 juli 1941) groeide op in Duinbergen. Zijn moeder was de dochter van een reder. Marc had graag studies aan de zeevaartschool aangevat, maar werd ervoor afgekeurd omwille van zijn zwakke ogen. Toen besloot hij Sociale Wetenschappen te studeren aan de Universiteit van Gent. Maar het zout water kreeg hij toch niet weg uit zijn aderen. Het is daarom dat hij in 1968-'69 een licentieverhandeling over de visserij gemaakt heeft, 'Zeelieden tewerkgesteld in de visserij'. Deze studie richtte zich specifiek op Zeebrugge (in die tijd 151 vaartuigen en 650 bemanningsleden). De bedoeling was vooral om de samenhang, de interne en externe relaties aan boord van de Zeebrugse vissersvaartuigen van nabij te bestuderen.

Onderzoek

In die tijd stonden de sociologische onderzoeken in verband met de visserij al veel verder in Nederland. Daarom dat Marc ook 'het Nederlandse Instituut voor Preventieve Genees-

kunde' in Leiden ging bezoeken. Er werd een vragenlijst opgesteld (om mee te nemen aan boord) gebaseerd op zijn bevindingen in Nederland.

In totaliteit ging Marc mee op 4 proefvaarten. Proefreis 1: treilvisserij met de Z 572 TORNADO; Proefreis 2: garnaaivangst met de bokken Z 403 STERN; Proefreis 3 bracht hij door aan de boomkorvisser Z 526 VENUS en ten slotte beleefde hij de spanvisserij met de Z 468 SINT PETRUS en B 601 VAN MAERLANT.

Op veel enthousiasme werd Marc eerst niet onthaald. Aan boord heerste eerst een sfeer van 'die komt hier een beetje kijken hoe wij werken', Maar Marc trok zelf graag de handen uit de mouwen en wist de bemanning al gauw te overtuigen van zijn 'zeemansbenen'.

Besluiten

Marc kwam tot een aantal besluiten. Bij de tewerkstelling in de zeevisserij vormen zich kleine groepen. Deze kunnen niet losgedacht worden van de vaartuigen. Bemanning en vaartuig vormen een socio-technisch systeem.

De vissersvaartuigen zijn uitgerust met een bepaalde vangstechniek. Deze brengt een differentiatie teweeg in de arbeidsomstandigheden en de levensvoorwaarden van de groepen. De vangstechniek wijzigt de structuur van de kleine.

Uit het onderzoek bleek dat er een correlatie bestaat tussen bovenvermelde differentiatie en de factor reisduur (aantal zeedagen). Immers hoe langer de afzondering van de buitenwereld, des te langer blijft het socio-technisch systeem functioneren. Het leven in kleine groep is ook geen continuüm, de rustperiodes aan wal vormen een onderbreking.

Door hun ruimtelijk en sociaal isolement dat slechts moeilijk kan doorbroken worden, opereren de kleine groepen als zelfstandige systemen met eigen, gewoonten en gebruiken en met een eigen samenhang. In de kleine groepen speelt de schipper als formeel leider een grote rol inzake de productiviteit van het vaartuig (schip als werkplatform). Dit leiderschap kan in geringe mate afgezwakt worden door factoren als verwantschap met de medebemanning, invloed van de reder en externe relaties met andere vissersvaartuigen. De gezagsverhouding wordt veel minder scherp buiten het werk (schip als leefplatform). De bemanning leeft onder elkaar zonder onderscheid naar rang of functie. Elk lid van de groep draagt bij tijdens het wachtlopen, om beurt de verantwoordelijkheid voor het behoud van het vaartuig, voor een rendabele vangst en voor het vaartuig en zijn bemanning. Dit vereist een rolintegratie van de bemanningsleden.

De ontwikkeling van het visserijbedrijf is, zo leerde het onderzoek, gericht op grote vangstmogelijkheden en tegelijkertijd op het verlichten van de zware arbeid. Van dat laatste viel maar weing te bespeuren. Weliswaar wordt de leefbaarheid op de nieuwe vaartuigen aanzienlijk verhoogd, maar het werk voor de bemanning is er zeker niet op verlicht.

Het is zeer moeilijk voor een visser om boven zijn beroepswerkzaamheden uit te stijgen, zo zag de socioloog in wording. De aantrekkelijkheid van de lonen en de kans op vlugge promotie geeft de doorslag bij de keuze van het vissersberoep. Eenmaal het beroep gekozen, wordt door de visser de voorkeur gegeven aan een wle bepaalde visserij, daarbij houdt hij in min of meerdere mate rekening met overwegingen van rust, veiligheid, langer verblijf aan wal en meer familielevens.

Marc bleef na zijn ervaringen aan boord steeds geboeid door de visserij. Zelf ging hij na zijn studies 7 maanden varen op de Atlantische Oceaan, heeft hij aan boord gewerkt van charterboten en zeilt hij tot op vandaag nog altijd met zijn eigen zeilboot die trouwens ook in Zeebrugge ligt.

